

Õiguskantsler

Teie 09.02.2015 nr

Meie 11.09.2015 nr 7-4/150306/1503908

Mobiil-ID sertifikaatide kehtetuks tunnistamine

Austatud avaldaja

Tõstasite küsimuse mobiil-ID kui isikut tõendava dokumendi (mobiil-ID sertifikaadi) kehtetuks tunnistamise võimalusest eraõigusliku mobiilsideteenuse osutaja poolt. Teie hinnangul on mobiil-ID sertifikaadi kehtetuks tunnistamise ja uue sertifikaadi taotlemise protsess taotleja ja kasutaja jaoks ebamugav ning mobiilioperaator saab sertifikaadi kehtetuks tunnistada mobiil-ID kasutaja teadmata.

Teie küsimusele vastamisel tuleb arvestada mitme üldise asjaoluga. Esiteks erineb mobiil-ID teenuse, nagu ka muude elektroonilises keskkonnas osutatavate avalike teenuste olemus tavapäraest avalikest teenustest selle poolest, et see on lahutamatus seoses sideettevõtjaga sõlmitava eraõigusliku teenuse osutamise lepinguga. Avalik teenus põhineb eraõiguslikul interneti- või mobiilsideteenusel ja mobiil-ID teenusel. Ilma eraõigusliku teenuse osutamiseta pole võimalik ka avalik-õigusliku teenuse osutamine. Samas on eraõigusliku suhte kujundamine suuresti sideettevõtja ja teenuse kasutaja vahelise kokkuleppe küsimus ning riik ei saa dikteerida suhte pooltele seda, kuidas nad peavad omavahelise lepingu (ja sellega kaasnevad tüüptingimuste jne) sisustama. Kui teenuse kasutaja rikub eraõiguslikku kokkulepet ja sideettevõtja lõpetab või peatab seetõttu talle eraõigusliku teenuse pakkumise, lõpeb sellega paratamatult ka võimalus kasutada avalik-õiguslikku isikutuvastamise teenust. Teenuse kasutaja peab teadvustama, et teenuse häireteta kasutamine on võimalik ainult siis, kui ta on oma eraõiguslikke kohustusi täitnud vastavalt poolte kokkuleppele. Õiguskantsleril ei ole oma pädevusest tulenevalt võimalik kontrollida seda, milline on sideettevõtja ja teenuse kasutaja vahelise eraõigusliku suhte sisu.

Arvestada tuleb ka infotehnoloogia kiire, kuid kohati ebaühtlase arenguga ning sellega, et paljud avalike teenuste pakkumiseks kasutatavad elektroonilised lahendused on alles kujunemisejärgus ega ole veel täiuslikud. Erinevate tootjate tark- ja riistvara ei pruugi ühilduda või võib ühildumine olla raskendatud. Mobiil-ID teenuse osutamine eeldab erinõuetele vastava SIM-kaardi kasutamist mobiiltelefonis ning SIM-kaart ja allkirjastamist võimaldav sertifikaat pole üksteisest lahutatavad. Seetõttu kaasneb teenuse osutaja vahetamisega või SIM kaardi vahetamisega ka vajadus uute sertifikaatide taotlemiseks. Riik peab avalike teenuste osutamisel nende asjaoludega paratamatult arvestama ega saa kanda kogu riski, et teenus mistahes tingimustel ja mistahes tehnilisel platvormil toimiks.

Kahtlemata tuleb riigil uuelaadseid tehnoloogiaid arendada ning muuta avalike teenuste kasutamine senisest lihtsamaks ja mugavamaks. Erinevalt isikutunnistusest ei kohusta isikut

tõendavate dokumentide seaduse § 5 ega ükski muu seadus omama mobiil-ID ning selles vormis isiku tuvastamine on isiku vaba valik. Mobiil-ID teenuse kõrval eksisteerivad ka muud elektroonilised ja mitteelektroonilised isikutuvastamise viisid, mida isikul on võimalik kasutada, kui ta mingil põhjusel ei saa või ei taha kasutada mobiil-ID teenust.

Mobiil-ID sertifikaatide kehtetuks tunnistamise aluseid ja korda reguleerivad isikut tõendavate dokumentide seadus (ITDS, eelkõige § 13 ja § 20⁴) ja digitaalallkirja seadus (DAS, eelkõige § 14) ning seda täpsustavad AS-i Sertifitseerimiskeskuse mobiil-ID vormis digitaalse isikutunnistuse sertifitseerimispoliitika¹, mobiil-ID sertifitseerimispoliitika² ning sertifitseerimispõhimõtted³, mis on AS Sertifitseerimiskeskuse ja PPA vahel mobiil-ID teenuse osutamiseks sõlmitud lepingu lisadeks. Neist aktidest nähtuvalt ei ole mobiil-ID sertifikaatide kehtetuks tunnistamise õigust mobiilsideteenust osutaval ettevõtjal (mobiilsideoperaatoril). PPA kinnitas õiguskantslerile, et mobiil-ID tunnistatakse ka praktikas kehtetuks ITDS-i § 13 ja 20⁴ loetletud kehtetuks tunnistamise aluse ilmnemisel ning üksnes PPA otsusel AS-i Sertifitseerimiskeskuse poolt. Mobiilsideoperaator ei saa ise ja vahetult otsustada mobiil-ID sertifikaadi kehtetuks tunnistamise üle, kuid ta saab taotleda PPA-lt sertifikaadi kehtetuks tunnistamist, kui leping tema ja kliendi vahel lõpeb.

Teadmata kõiki Teie poolt kirjeldatud juhtumi üksikasju ja Teie ning mobiilsideoperaatori vahel sõlmitud eraõiguslike kokkulepete sisu, tundub siiski tõenäoline, et probleem ei seisnenud konkreetset juhul mitte riigi poolt Teile avalik-õigusliku mobiil-ID teenuse osutamise tingimustes, vaid selles, et eraõigusliku kohustuse ebakorrektna täitmise tõttu katkestas või lõpetas mobiilsideoperaator vastavalt Teie ja tema vahel sõlmitud lepingu tingimustele Teile sideteenuse osutamise lepingu ja/või mobiil-ID teenuse osutamise lepingu, mille tulemusel Te kaotasite ka võimaluse oma isikut mobiil-ID abil tuvastada. Kui see oli nii, siis oli tõenäoliselt eraõigusliku lepingu lõpetamise tulemuseks omakorda Teie mobiil-ID vormis isikutunnistuse kehtetuks tunnistamiseks taotluse esitamine mobiilioperaatori poolt PPA-le ning mobiil-ID vormis isikutunnistuse kehtetuks tunnistamine.

Seega ei tuvastanud õiguskantsler Teie õiguste ja vabaduste rikkumist Teile mobiil-ID vormis väljastatud isikut tõendava dokumendi kehtetuks tunnistamisel PPA poolt.

Kahtlemata ei tähenda eelnev, et (haldus)menetlus, mille raames mobiil-ID vormis isikutunnistusi väljastatakse ja kehtetuks tunnistatakse, oleks ideaalne ning selles ei võiks olla ruumi lihtsustusteks või täpsustusteks.

Aitäh kirja eest. Loodan, et esitatud selgitustest oli Teile abi.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Mait Laaring 6938432
Mait.Laaring@oiguskantsler.ee

¹ https://sk.ee/upload/files/SK-CP-RMID-v2_0-20150101.pdf

² https://sk.ee/upload/files/SK-CP-EID-MOBIIL-ID-2_0.pdf

³ https://www.sk.ee/upload/files/SK_CPS_v2_5.pdf